

Néhány szó a középiskolások könyvellátásáról

A *Könyvtáros* 1961. 12. számában egyik cikk címe különösen megragadta a figyelmemet: „A középiskolai irodalomtanítás és a közművelődési könyvtárak”. Így szólt a cím. Nagy érdeklődéssel fogtam a cikk olvasásához. A téma egyaránt érinti az oktatást és a könyvtárügyet mind szélesebb körben foglalkoztatja a nevelőket és a könyvtárosokat. Nem érdektelen tehát, hogyan látja a problémát a közművelődési könyvtárban dolgozó gyakorló könyvtáros. A cikk elolvasása közben kirajzolódott előttem a III. kerületi 8. sz. Szabó Ervin Könyvtár dolgozóinak szinte hősi erőfeszítése, amellyel megkísérlik megoldani a kerület középiskolásainak könyvtári ellátását, ezenbelül különösen az új magyar irodalom megismertetését.

A jószándék és a maguk elé tűzött feladat megoldása terén kifejtett sok munka feltétlenül elismerést érdemel. A könyvtár lelkesen és fáradtságot nem kímélve teljesíti azt, amit feladatának tart. A kerületi könyvtár úgy véli ugyanis, hogy a középiskolások könyvtári ellátása kizárólag az ő feladata. Ez abból is kitűnik, hogy egyetlen utalást sem tesz arra, hogy — elvben legalább is — vannak iskolai könyvtárak is, és ezek tesznek-e vagy nem tesznek valamit a tanulók könyvellátása érdekében. A cikk egy mondata félreérthetetlenül így szól: „A könyvtár elsődendő feladata a pedagógusok és diákok közvetlen ellátása irodalmi termékekkel.” Ahhoz tehát, hogy a kerületi könyvtár saját kizárólagos feladatának vallja a tanulók és a nevelők könyvellátását, semmi kétség nem fér.

Nem véletlen, hogy ez a kérdés ilyen értelemben éppen a III. kerületben merült fel. Adataink, személyes élményeink arról tanúskodnak, hogy a III. kerület iskolai könyvtárügye évek óta inkább visszafejlődik, mint előbbre jut. Lássuk a középiskolai könyvtárak helyzetét egyenként.

Az *Árpád Gimnáziumban* (általános fiúgimnázium), ahol kb. 600 diák tanul, mintegy 7000 kötet van az ifjúsági könyvtárnak. Erről az igen jelentős mennyiségű könyvanyagról azonban ma nincs áttekinthető leltár, maguk a könyvek pedig a szekrényekben ömlesztett állapotban beszáfolva, a folyosón vannak tárolva. A könyvtár használata mindaddig lehetetlen, amíg az iskola a könyvtárnak megfelelő elhelyezést nem tud biztosítani, és a könyvállomány a könyvtári használatra alkalmas állapotba nem kerül. Az ifjúsági állomány újraleltározása néhány hete kezdődött meg.

A nevelői és tanulói könyvtár együttes állománya mintegy 15 000 kötet lévén, indokolt lenne főfoglalkozású könyvtáros munkába állítása. A jelenlegi könyvtáros, aki csak néhány hete végzi a munkáját — egymást gyakran váltó elődeihez hasonlóan — csupán 6 órai időt kapott könyvtárosi munkájára, melyet beszámítanak kötelező óraszámába. Nem kétséges, hogy ahol sem helyük nincs a könyveknek, sem munkáját szakértelemmel végző, állandó könyvtárosa nincs a könyvtárnak, ott könyvtári munkát várni nem lehet. Így állt elő az a helyzet, hogy az *Árpád gimnázium* tanulói viszonylag gazdagnak tekinthető könyvtárukból mind a mai napig — és még meglehetősen hosszú ideig — nem kaphatnak könyvet.

Nem sokkal jobb a helyzet a *Martos Flóra ált. leánygimnáziumban* sem. Az iskola 1550 kötetes tanulói könyvtári állománya jórészt kötelező vagy ajánlott olvasmányokból áll. Az iskola igazgatója és nevelői elmondották, hogy költségvetésükben évek óta nem szerepel előirányzat a könyvtár fejlesztésére. Az iskola mindig beállítja, a pénzügyi szervek pedig törlik. Az a néhány könyv, amelyet a nevelői és a tanulói könyvtár számára vásárolnak, más forrásokból származik. Nem csoda tehát, ha az ifjúsági könyvtár egész évi forgalma csupán 1800 kötet, amely jórészt a kötelező olvasmányok kölcsönzéséből adódik. A nevelők már bele is nyugodtak abba, hogy növendékeik a kerületi könyvtárhoz fordulnak, hiszen többszöri kerésükre sem sikerült a könyvtár fejlesztésére a minimális összeget sem biztosítani. Tehát ennek az iskolának több mint 700 növendéke szintén nem kaphatja meg a tanulmányaihoz szükséges és érdeklődési körébe eső könyvanyagot a saját iskolájában.

Valamivel gondozottabb a könyvállomány a *Bláthy Ottó Erősrámú Technikumban*, ahol kellemes helyiségben együtt van elhelyezve a tanulói és a műszaki szakkönyvtár. Az iskola a Kohó- és Gépipari Minisztérium felügyelete alá tartozik, és a könyvtáros tanár véleménye szerint nem szenvednek pénzhiányban. Ennek ellenére az ifjúsági könyvtár állománya csupán 1500 kötet. A könyvtáros igyekszik lépést tartani a könyvkiadással, bár a könyvek kiválasztásában inkább a szórakoztatás szempontjai vezetik. Az állomány majdnem teljes egészében szépirodalom (néhány útleírás, életrajz kivételével). Az iskola műszaki szakkönyvtárát a tanulók is használhatják. Véleménye szerint a tanulók irodalmi érdeklődése elsősorban szakirányú, olvasási igényük a szépirodalom és az általános ismeretterjesztő irodalom terén meg-

lehetősen csekély. A könyvtáros „társadalmi munkában” végzi ezt a feladatot, melyből, meglehetősen sokféle tanári munkája mellett, a kölcsönzésre csak a szünetek állnak rendelkezésére. Természetes tehát, hogy ezt is és a könyvtári munka egyéb adminisztratív részét is, élvezve-futva végzi. Szakszerűségről, tudatos könyvtári nevelőmunkáról nem lehet beszélni. Mégis az iskola mintegy 400 diákja kaphat könyveket a saját iskolai könyvtárából, ha nem is olyan választékból, mint a kerületi könyvtárból. De vajon nem az volna-e a hivatása ennek a könyvtárnak, hogy az erősen szakirányú képzés mellett biztosítsa a korszerű általános műveltség megszerzését is?

A kerület negyedik középiskolája a *Kőrösi Csoma Sándor 12 évfolyamos iskola*. Az iskola 1065 tanulójának mindössze 1140 kötet könyv áll rendelkezésére. Tanulónként alig több mint 1 kötet. Ez a tény azért is figyelemreméltó, mivel az iskola 20 000 Ft-ot kapott az elmúlt évben könyvvásárlásra. Ennek az összegnek azonban nagy részét a nevelői könyvtár — jórészt szükségtelen és elvszerűnek éppen nem mondható — gyarapítására fordították, az ifjúsági könyvtár viszont az év folyamán szeptember végéig csupán 206 kötettel gyarapodott. Az iskola középiskolás tanulói tehát itt sem tudják saját könyvtárukból a legszükségesebb olvasmányokat sem megkapni. Joggal merül fel az a kérdés, hogy vajon a rosszul felhasznált 20 000 Ft-ból nem juthatott volna valami a Martos Flóra gimnáziumnak is?

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi könyvtárának tehát gyakorlati szempontból igaza van, amikor saját hatáskörében igyekszik segíteni a középiskolai tanulók könyvellátásán. Valóban a kerületben ez a könyvtár a középiskolások számára az egyetlen komolyan számbajöhető könyvforrás. Nem vonható le azonban ebből az a következtetés, hogy ahol az iskolai könyvtárak elhanyagoltak, nem töltik be feladatukat, a közművelődési könyvtárak töltsék be szerepüket. Az ilyen megoldási kísérlet semmiképpen nem helyes, nem biztat a siker reményével. Az iskolai könyvtár, ha élő, az oktatás szerves része, amelynek szolgáltatásait külső könyvtár nem pótolhatja. Csak az iskolai életben benn élő könyvtár tud alkalmazkodni elég rugalmasan az oktatáshoz; csak az oktató munkában benn élő könyvtáros tanár tud érdemleges és rendszeres segítséget adni a növendékeknek; csak az iskolai könyvtár jut el az iskola minden tanulójához, stb. Ezért megvalósíthatatlan célt tűz ki a 8. sz. kerületi könyvtár, ha magára vállalja a középiskolások irodalmi oktatásának egy részét, és ezzel kapcsolatos könyvellátásukat.

A kerület közel 3000 középiskolásának könyvellátásáról gondoskodni úgy, hogy iskolai tanulmányaikkal kapcsolatos igényeiket is figyelembe vegyék, túlmegy a kerületi könyvtárak lehetőségén. Túlmegy akkor is, ha csak a mai magyar irodalom ismertetésére korlátoznák tevékenységüket, ami nem lenne elvileg igazolható. A közművelődési könyvtár ne csak a mai magyar irodalmat ajánlja középiskolás olvasóinak, hanem — éppen ifjú voltukra tekintettel — nyissa meg előttük a könyvek birodalmát minden irányba, vezesse el őket a klasszikusokhoz éppen úgy, mint a modern irodalomhoz, ismertesse meg velük a korszerű műveltségi anyagot hordozó ismeretterjesztő kiadványokat is. Csak így szolgálhatja azt a korszerű közművelődést az ifjúság körében, amelyre hivatott. A mai magyar irodalom megismertetése — úgy amint azt a tanterv előírja — és az ezzel kapcsolatos irodalom elővstatása az iskola és az iskolai könyvtár feladata. Helytelen, ha erről az iskola lemond, és nem sikerülhet, ha a közművelődési könyvtár vállalja. Ezt a kérdést éppen úgy, mint az oktatás irodalmi alátámasztását más területeken is, egyedül a feladataikat tudatosan végző iskolai könyvtárak oldhatják meg. Ehhez kell biztosítani a szükséges feltételeket.